

tro; altera est codicis Græci, quæ habet, Spiritum sanctum simul testari cum spiritu nostro; αὐτὸ τὸ πνεῦμα συμμαρτυρεῖ τῷ πνεύματι ἡμῶν. Juxta priorem respondemus cum Latinis interpretibus, Spiritum sanctum attestari spiritui nostro, quod simus filii Dei, sed hoc testimonium non esse per verbum aliquod expressum, id est, per revelationem, sed per experimentum cujusdam suavitatis et pacis internæ, quæ non gignit certitudinem, nisi conjecturalem.

Juxta posteriorem lectionem respondemus cum interpretibus Græcis, testimonium Spiritus nihil esse aliud, nisi ipsam orationem, qua dicimus: Abba Pater, illa enim oratio testimonium est nostrum et Dei. Nostrum, quia nos sumus, qui dicimus: Abba Pater, ac per hoc testamur hac oratione, Patrem nos habere Deum; Dei autem, quia Deus est, qui movet nos, ut dicamus: «Abba Pater», et hoc modo Spiritus Dei simul cum spiritu nostro testimonium perhibet, quod simus filii Dei.

Sed hoc ipsum, quod videlicet Spiritus sanctus sit, qui nos movet, cum dicimus, «Abba Pater», non constat nobis ex fide divina, sed solum ex conjecturis, quæ fallaces esse possunt. Multi enim non solum peccatores inter Catholicos, sed etiam hæretici dicunt Deo: *Pater noster qui es in cælis*, et tamen non sunt ipse vere filii Dei. Et Judæis dicentibus Joan. VIII. *Nos unum Patrem habemus Deum*, Christus dixit: *Vos ex Patre diabolo estis* (1). Non igitur testimonium fidei facit, nisi conjecturalem.

Septimum testimonium sumunt Calvinus, et Kemnitius ex illis verbis ad Rom. VIII. *Certus sum, quia neque mors, neque vita poterit nos separare a charitate Dei* (2).

Respondeo: Duæ sunt etiam hujus loci expositiones. Una quod loquatur Apostolus de prædestinatis in genere; ut sensus sit, certum esse, omnes prædestinatos perseveraturos in charitate Dei. Nam paulo ante dixerat idem Apostolus: *Scimus quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum his, qui secundum propositum vocati sunt sancti. Nam quos præcivit et prædestinavit, etc.* Atque hæc est S. Augustini sententia de hoc loco Apostoli in lib. de corrept. et gratia cap. 7.

Altera expositio est, quod loquatur Apostolus de se in particulari, et aliis similibus

sibi, sed per illud, «certus sum», non intelligat certitudinem fidei divinæ, sed quamdam persuasionem et confidentiam, ad quam gignendam satis est certitudo conjecturalis. Id autem ita esse perspicuum est ex verbo Græco, quo utitur. Nam *πέπεισμαι*, significat proprie persuasus sum, sive confido. Nam comment. Ambrosii hoc loco, et S. Hieron. in epist. ad Algasiam, quæst. 9. legunt: «Confido quia neque mors, neque vita etc.»; et idem Apostolus in hac ipsa epistola cap. XV. utitur eodem verbo, cum dicit: *Certus sum, fratres mei, et ego ipse de vobis, quoniam et ipsi pleni estis dilectione, repleti omni scientia etc.* Et II ad Timoth. I. *Certus sum autem quod et in te.* Et Luc. XX. *Certi sunt enim Joannem Prophetam esse.* Denique ad Hebr. VI. ubi nos habemus, *Confidimus de vobis meliora* (3), habetur Græce *πέπεισμεθα*. Quis autem ita desiperet, ut diceret, Apostolum certum fuisse ex fide, omnes Romanos plenos fuisse dilectione et scientia? Illa igitur est vis ejus verbi in omnibus locis citatis, ut significet persuasionem et confidentiam, quam possumus habere ex variis conjecturis, quamvis ea non sit ejusmodi, ut omnem formidinem prorsus excludat. Vide aliam expositionem hujus loci apud Augustinum in lib. de moribus Ecclesiæ, cap. 11. et seq.

Octavum testimonium sumunt ex cap. II. prioris ad Corinth. ubi legimus: *Nos autem non spiritum hujus mundi accepimus, sed spiritum, qui ex Deo est, ut sciamus quæ donata sunt nobis* (4).

Respondeo: Non loquitur Apostolus de notitia beneficiorum Dei, quæ in particulari ad hunc, aut illum pertinent, sed de notitia beneficiorum, quæ Deus præparavit electis suis, qualia sunt in primis hæreditas, et gloria regni cælorum. Quam notitiam habemus per Spiritum Dei, qui in Scripturis ea revelavit, non per Spiritum hujus mundi, id est, non per sapientiam, et studium humanum. Nam paulo ante dixerat: *Et ego, cum venissem ad vos, fratres, veni non in subtilitate sermonis, aut sapientia, annuntians vobis testimonium Christi.* Et infra: *Sicut scriptum est, quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus se: nobis autem revelavit Deus per Spiritum suum.* Et infra cum dixisset: *Ut sciamus quæ donata sunt nobis*, subje-

cit continuo, *quæ et loquimur non in doctis humanæ sapientiæ verbis, sed in doctrina Spiritus.*

Nonum testimonium sumunt ex illo I ad Cor. XI. *Probet se unusquisque, et sic de pane illo edat* (1).

Respondeo: Hæc discussio, atque probatio non exigit certitudinem fidei, sed qualem possumus ex ipsa nostræ conscientiæ examinatione consequi. Ille enim paratus dicitur ad percipiendam Eucharistiam, qui post discussionem non est sibi conscius alicujus criminis, quod per pœnitentiam expiare neglexerit, et neque fidem, aut charitatem, aut devotionem tanto Sacramento debitam sibi deesse bona fide existimat.

Decimum testimonium sumunt ex illo II ad Cor. I. *Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ* (2). «At gloria ista, inquit, inanis esset, nisi testimonium conscientiæ certitudinem infallibilem gigneret.»

Respondeo: testimonium conscientiæ magnam lætitiâ adfert, sed non infallibilem certitudinem; non enim solum lætamur, et gloriamur de iis rebus, quas certi sumus nos habere, vel habituros, sed etiam de iis, quas vel nos habere confidimus, vel habituros esse speramus, quamvis non sine timore. Unde etiam jubemur in Psalm. II. exultare cum tremere. Denique testimonium conscientiæ non parere certitudinem absolutam, testis est idem Apostolus, qui ait I ad Corinth. IV. *Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum* (3).

Undecimum testimonium sumunt ex illo II ad Corinth. XIII. *Vosmetipsos tentate, si estis in fide, an non cognoscitis vosmetipsos, quia Christus in vobis est, nisi forte reprobi estis* (4)?

Respondeo: Loquitur Apostolus de præsentia Christi apud Corinthios non secundum gratiam gratum facientem, sed secundum potentiam, providentiam, et miracula, quæ apud illos faciebat. Alioqui enim cum idem Apostolus in toto eo capite et tribus præcedentibus, eos reprehendat, et severam ultionem comminetur, quomodo consequens esset, ut affirmare vellet omnes illos eo tempore justos fuisse?

Sed ex verbis præcedentibus perspicuum erit, de qua præsentia Christi apud Corinth. loquatur Apostolus: *Ecce, inquit, tertio venio ad vos, in ore duorum, vel trium testimonium stabit omne verbum. Prædici et prædico, ut*

præsens iis, qui ante peccaverunt, et cæteris omnibus, quoniam si venero, iterum non parcam. An experimentum quæritis ejus, qui in me loquitur Christus, qui in vobis non infirmatur, sed potens est in vobis? Nam etsi crucifixus est ex infirmitate, sed vivit ex virtute Dei (5). Hoc est, vultis ne experiri animadversionem Christi, qui per me tradat aliquos vestrum Sathanae in interitum carnis! Nam etsi Christus secundum infirmitatem carnis crucifixus fuit, tamen nunc immortalis regnat per potentiam Dei, et quos vult punire potest.

Et mox adjungit: *Nam et nos infirmi sumus cum illo, sed vivimus cum eo ex virtute Dei in vobis. Vosmetipsos tentate, etc.* Id est, nos quoque, in utroque, in infirmitate videlicet, et in potentia Christo similes sumus; et ideo secundum infirmitatem multa quotidie patimur, secundum potentiam signa, et prodigia facimus, et ex auctoritate Christi omnem inobedientiam castigare parati sumus. Id quod vel ex vobis ipsis intelligere potestis. Nam si vos ipsi consideretis, et ea, quæ apud vos facta sunt, si quid fidei in vobis est, et non estis traditi in reprobum sensum, facile cognoscetis, Christum in vobis esse, et res vestras administrare et, ipsum esse, qui per ministerium nostrum tradit in obediētes Satanæ in interitum carnis. Hæc est Apostoli sententia, ex qua nihil omnino colligi potest pro certitudine gratiæ.

Duodecimum testimonium sumunt ex cap. III. ad Ephes. *Per quem habemus fiduciam, et accessum in confidentia per fidem ejus* (6). Id Græco nomine fiduciæ est *παρρησία*, id est, audacia. «Audacia vero, inquit, Calvinus, plus est quam certitudo. Igitur per fidem plus quam certi sumus, nos esse gratos Deo, atque inde ad Deum audacter accedimus.»

Respondeo: Audacia non est certitudo, neque esse audacem, est esse certum; sed certitudo gignit audaciam. Itaque ex quadam certitudine summa, et infallibili audaces sumus. Cæterum ea certitudo non est de justitia nostra, sed de veritate mysteriorum fidei. Nimirum, quia certissimi sumus ex fide Catholica, Christum pro nobis natum, passum et mortuum esse, et eundem resurrexisse et ascendisse in cælum, et nunc adstare vultui Dei pro nobis, inde nos tanto

(1) Joan VIII, 41. — (2) Rom. VIII, 38. — (3) Rom. XV, 14; II Tim. I, 5; Luc. XX, 6; Heb. VI, 9. — (4) II Cor. II, 12.

(1) I Cor. XI, 23. — (2) II Cor. I, 12. — (3) I Cor. IV, 4. — (4) II Cor. XIII, 5. — (5) II Cor. XIII, 1. — (6) Eph. III, 12.

intercessore freti, audemus confidenter accedere ad thronum gratiæ, et sperare a Deo indulgentiam, justificationem, sanctificationem, et alia id genus beneficia. Itaque paralogismus Calvinii in eo consistit, quod per fidem accipiat notitiam propriæ justificationis, quam non esse fidem, sed falsam persuasionem in I. lib. copiose probavimus.

Tertium decimum testimonium sumunt ex epist. I. S. Joannis; nam in III. cap. sic legimus: *Scimus, quoniam translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres.* Et cap. IV. *In hoc cognovimus, quoniam in ipso manemus, et ipse in nobis, quoniam de Spiritu suo dedit nobis.* Et cap. V. *Scimus quoniam ex Deo sumus.* Et ibidem: *Qui credit in Filium Dei, habet testimonium Dei in se* (1).

Respondeo: Primum, illæ voces, «scimus», et, «cognoscimus», non necessario includunt certitudinem fidei divinæ. Dicimur enim etiam scire et cognoscere, ea quæ ex signis et conjecturis colligimus. Deinde, quamvis B. Joannes in prima persona loquatur, tamen sententiæ illæ generales sunt, non particulares: significant enim, eos translatos esse de morte ad vitam, qui diligunt fratres, et eos in Deo manere, et Deum in ipsis, qui habent in se Spiritum Dei; et denique eos ex Deo esse qui juste et sancte vivunt. Loquitur autem sanctus Joannes in prima persona, quia, bona spe confidebat, se unum ex illis esse, qui diligunt fratres, qui habent Spiritum Dei, et qui sunt ex Deo. Sicut etiam B. Paulus cum loquitur de prædestinatis, fere semper ita loquitur, quasi certus esset, non solum se, sed etiam illos omnes, ad quos scribit, in numero electorum fuisse; quia videlicet, id cupiebat, et sperabat.

Illud autem: *Qui credit in Filium Dei, habet testimonium Dei in se*, non est ad propositum, quoniam non loquitur sanctus Joannes de testimonio nostræ justificationis, sed de testimonio divinitatis Christi. Dixerat enim paulo ante: *Hoc est testimonium Dei, quod majus est, quia testificatus est de Filio suo.* Et mox subjungit: *Qui credit in Filium Dei, habet testimonium Dei in se*, id est, retinet, et conservat, et acceptat testimonium Dei, non de se, sed de Filio Dei in se, qui autem non credit, non recipit hoc testimonium in se, et ideo mendacem facit eum, qui de Filio testificatus est, cum dixit: *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui.*

(1) Joan. III, 14; ibid. IV, 15; ibid. V, 19; ibid. 10. — (2) II Pet 1, 10. — (3) Eph. I, 4.

Ultimum testimonium sumunt ex illo II Petri 1. *Satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem et electionem faciatis* (2).

Respondeo: Hoc testimonium non adfertur Lutheranis, et merito, quia cum eorum sententia manifeste pugnat. Ipsi enim certitudinem suam priorem operibus esse volunt, non posteriorem. Sed neque Catharum hæc auctoritas juvat. Non enim certitudo, quæ ex operibus nascitur, potest esse certitudo fidei, sed tantum conjecturalis, ut omittam quod Apostolus non tam loquitur de certitudine ex parte subjecti, quam ex parte objecti. Id enim monet, ut per bona opera certam, id est, ratam et firmam vocationem et electionem faciamus. *Nam cum Deus nos elegerit, ut essemus sancti, et immaculati in conspectu ejus in charitate* (3), ad Ephesios I. illi electionem suam confirmant, et certam reddunt, qui sancti et immaculati fieri student, et in charitate magis ac magis, Deo adjuvante, proficiunt.

CAPUT X.

Solvuntur argumenta ex Patribus.

Ex Patribus multa testimonia Catharinus adducit, quædam etiam hæretici, et Kemnitius, et Calvinus.

Primus est Dionysius Areopagita, in libro de divinis nominibus, cap. 7. prope finem, qui sic ait: «Novit penitus is, qui veritati conjunctus est, quam bene se habeat, etiam si plures illum corripiant, quasi amentem».

Respondeo: Fallitur Catharinus, existimans, loqui Dionysium de certitudine propriæ justitiæ, cum ipse loquatur de certitudine Christianæ religionis, quæ stultitia eo tempore Gentilibus esse videbatur. Itaque sententia Dionysii est, pios Christianos omnino scire, et certos esse, quam bonum sit in Christiana religione vivere, quamvis propterea, ut stulti a mundi sapientibus arguantur. Et subjungit paulo post, sanctos martyres huic ipsi veritati quotidie libenter etiam cum vitæ periculo testimonium dare. Certe autem sancti Martyres non pro sua justificatione, sed pro Christi divinitate mortem oppetebant.

Secundus est S. Basilius, qui in quæstionibus breviter explicatis, quæst. 12. et 296.

quærit: «Quomodo certificatur anima, quod Deus dimiserit ei peccata?» Et respondet: «Si contemplabitur ipsum in affectu ejus, qui dixit, injustitiam odio habui, et abominatus sum».

Respondeo: Loquitur Basilius de certitudine conjecturali, quæ satis est ad animæ tranquillitatem. Alioquin enim certitudinem fidei divinæ non potest gignere quivis affectus, et odium contra peccata, nisi Deus revelare dignetur, affectum illum et odium esse purum et sincerum, atque ex vera Dei charitate, non ex solo pœnæ timore procedere.

Tertius est sanctus Gregorius Nazianzenus, cujus testimonium adducit Kemnitius ex oratione de plaga grandinis: «Quis scit, inquit, numquid convertatur, et pœniteat, et relinquat post se benedictionem? Atqui manifeste hoc scio. Ego divinæ clementiæ sum fidejussor. Nam iram, quæ præter naturam ipsius est, remittet, et ad misericordiam, quæ secundum naturam ejus est, convertetur.»

Respondeo: Valde acutus est Kemnitius, qui videt argumenta etiam ubi non sunt. Quid enim hoc testimonium facit ad rem? affirmat vero Gregorius, se manifeste scire, Deum esse clementem, et nullis vere pœnitentibus indulgentiam denegare. Et verba illa prophetica: *Quis scit si convertatur etc.*, non falsa esse contendit, sed exponit, docens, dubitationem illam non pertinere ad ipsum Deum, quasi is non velit pœnitentibus veniam dare. Nusquam autem Gregorius dicit, se manifeste scire, omnes qui videntur pœnitentiam agere, ex animo illam agere, neque se fidejussorem nostræ pœnitentiæ, quam perfecte scire non poterat, sed divinæ clementiæ, cujus ex divinis litteris certissimus erat, offerre non dubitat.

Quartus est S. Joannes Chrysostomus, cujus illa verba Catharinus profert ex homil. 14. in epist. ad Roman. «Quando vero spiritus testatur, quænam relinquatur ambiguitas?» Et infra: «Suprema illa essentia, quæ et hoc ipsum largitur, quod promittit, atque adeo orare etiam jussit, testimonium perhibente, quisnam de dignitate hac deinceps dubitare audebit?»

Respondeo: S. Joannes Chrysostomus explicat verba B. Pauli de testimonio, quod Spiritus sanctus perhibet, dum efficit in nobis, ut clamemus «Abba Pater». Ex quo testimonio certissime colligitur, eos qui vere, et ex corde dicunt, «Abba Pater», esse filios Dei. Nam ista vox est a Spiritu sancto, qui

nulla ratione falli potest. At non dicit Chrysostomus, omnes qui dicunt, «Abba Pater», ex corde, et sicut oportet, illud dicere; ac per hoc non affirmat Chrysostomus omnes qui dicunt, «Abba Pater», hoc dicere, impulsos a Spiritu sancto, et proinde esse filios Dei. Itaque Chrysostomi sententia conditionata est, non absoluta; generalis, non particularis.

Quintus est S. Cyrillus lib. x. in Joan. cap. III. qui sic ait: «Cum non recte a discipulo verba sua intellecta Christus videret, repetit rursus quod dixit, dilucideque docet, non solum cognitione ista communi, amicis se suis manifestaturum, sed excellentiori quodam fulgoris modo. Nam rudiores ab impio idolorum cultu ad cognitionem Dei vocati, solummodo per fidem discunt, quod unus Deus, qui nos creavit, colendus est. Qui vero omni virtute mentem suam purgando apti jam ad majora facti sunt, Spiritus illuminatione recepta, oculis animi habitantem in se Deum videbunt.»

Respondeo: Nulla est in hoc difficultas. Nam loqui videtur S. Cyrillus de notitia beata, quæ obtinebitur post banc vitam, ut ex cap. 1. et 2. intelligi potest. Proinde non distinguit rudiores a perfectioribus, id est, alios ab aliis in hac vita; sed eosdem ipsos rudiores in hac vita a se ipsis perfectioribus in alia. Deinde, si loqueretur de notitia solius hujus vitæ, diceremus, eum non prædicare certitudinem fidei, sed notitiam majorem, quam vulgus habere consueverit.

Jam vero ex Latinis primus, quem adducunt, sanctus Cyprianus est. Cujus auctoris duo loca profert Catharinus, unum Kemnitius. Primus locus est in libro adversus Demetrianum, ubi sic legimus: «Viget apud nos spei robur, et firmitas fidei, et inter ipsas sæculi labentes ruinas erecta mens, et immobilis virtus, et de Deo suo semper anima secunda.»

Secundus locus est in sermone de cœna Domini, ubi Cyprianus dicit animam fidelem in perceptione Eucharistiæ mirabiliter affici, dum videt, quod Deus condonet, et quid etiam donet. Et addit: «se donatam et sanctificatam agnoscens, fletibus se abluit, et lacrymis se baptizat.»

Tertius locus est in lib. de mortalitate, ubi hæc habentur verba: «Quis hic anxietatis, et sollicitudinis locus est? quis inter hæc trepidus, et mœstus est, nisi cui spes et fides deest? ejus enim est mortem timere, qui ad